

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VII. 165.

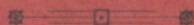
ARBEIDSLØNNEN I JORDBRUKET

Driftsåret 1924—1925

(Salaires des ouvriers agricoles en 1924—1925.)

Utgitt av

DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ

OSLO.

I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.
1925.

Pris kr. 1,00.

Norges Offisielle statistikk, rekke VII.
(Statistique Officielle de la Norvège, série VII.)

Trykt 1924:

- Nr. 110. Fengselsstyrelsens årbok 1920. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1920.*)
- 111. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. X. Folkemengden fordelt efter livsstilling, alder og ekteskapelig stilling. (*Recensement du 1er décembre 1920. X. Population répartie par profession, par âge et par état civil.*)
- 112. Norges Brandkasse 1918—1922. (*Statistique de l'office national d'assurance contre l'incendie pour les années 1918 à 1922.*)
- 113. Beretninger om amtene økonomiske tilstand 1911—1915. I. og II. (*Rapports des préfets sur l'état économique et social des préfectures.*)
- 114. Norges fiskerier 1920. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 115. Sjømannsforsikringen 1921. Fiskerforsikringen 1921 ($\frac{1}{4}$ — $\frac{31}{12}$). (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 116. Skolevesenets tilstand 1919. (*Instruction publique.*)
- 117. Representativ landbrukstelling 1923. (*Recensement agricole représentatif de l'année 1923.*)
- 118. Arbeids- og lønningsforhold i trikotasjeindustrien. (*Conditions du travail et salaires dans l'industrie du tricotage.*)
- 119. Lønninger 1923. (*Gages et salaires.*)
- 120. Forsømte barn 1921 og 1922. (*Traitements des enfants moralement abandonnés.*)
- 121. Folkemengdens bevegelse 1921. (*Mouvement de la population.*)
- 122. Arbeidslønnen i jordbruket. Driftsåret 1923—24. (*Salaires des ouvriers agricoles en 1923—1924.*)
- 123. Skiftevesenet samt Overformynderiene 1921 og 1922. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 124. Civil rettspleie 1921 og 1922. (*Justice civile.*)
- 125. Norges jernbaner 1922/23. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 126. Norges postvesen 1923. (*Statistique postale.*)
- 127. Industristatistikk 1922. (*Statistique industrielle.*)
- 128. Forsikringsselskaper 1922. (*Sociétés d'assurances.*)
- 129. Alkoholstatistikk 1922—1923. (*Statistique de l'alcool.*)
- 130. Norges telegrafvesen 1922/23. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 131. Folketellingen i Norge 1 desember 1920. XI. Folkemengden fordelt efter livsstilling. Fylker. Byer og herreder. Procenttall. (*Recensement du 1er décembre 1920. XI. Population répartie par profession. Préfectures. Villes et communes rurales. Chiffres relatifs.*)
- 132. Fengselsstyrelsens årbok 1921. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1921.*)
- 133. Fagskolestatistikk 1920/21—1922/23. (*Écoles professionnelles.*)
- 134. Norges fiskerier 1921. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 135. Fengselsstyrelsens årbok 1922. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1922.*)
- 136. Skolevesenets tilstand 1920. (*Instruction publique.*)
- 137. Norges kommunale finanser 1921/22. (*Finances des communes.*)
- 138. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1920. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 139. Norges skibsfart 1923. (*Navigation.*)
- 140. Sykeforsikringen 1923. (*Assurance-maladie.*)

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VII. 165.

ARBEIDSLØNNEN I JORDBRUKET

Driftsåret 1924—1925

• *(Salaires des ouvriers agricoles en 1924—1925.)*

Utgitt av

DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ

OSLO.

I KOMMISSJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.

1925.

Av Selskapet for Norges Vel er utgitt:

Arbeidslønnen i jordbruket	1915—16 og 1916—17.
— - —	1915—16, 1916—17, 1917—18.
— - —	1915—16—1918—19.
— - —	1915—16—1919—20.
— - —	1919—20—1920—21.
— - —	1921—22.
— - —	1922—23.
— - —	1923—24 se Norges Off. Sta-

tistikk. VII. 122.

For tidligere år er Byråets femårlige publikasjoner: Arbeidslønninger 1875, 1880, 1885, 1890, 1900, 1905, 1910 og 1915.

Innhold.

Oversikt.

	Side
Årslønn eller månedslønn	1*
Dagarbeidere	5*

Tabeller.

Tabell 1.	Årslønn for tjenere uten annen naturallønn enn kost og losji	1
—	2. Årslønn for fjøsrøktere uten annen naturallønn enn kost og losji	2
—	3. Daglønn i sommerhalvåret for gårdsarbeide på arbeidsgiverens kost	3
—	4. Daglønn i sommerhalvåret for gårdsarbeide på egen kost	4
—	5. Daglønn i vinterhalvåret for gårdsarbeide	5
—	6. Daglønn for gråstensmurere og tømmermannsarbeide	6
—	7. Daglønn for grøfting og skogsarbeide	7
—	8. Kostdagsverdien. Gjennemsnitt for landet	8
—	9. — Bygdene fylkesvis	9

Table des matières.

Aperçu.

	Pages
Salaires annuels ou mensuels	1*
Journaliers	5*

Tableaux.

Tableau 1. Domestiques ayant la table et le logement. Salaires annuels	1
— 2. Garçons d'étable ayant la table et le logement. Salaires annuels . .	2
— 3. Ouvriers nourris par le patron. Salaires à la journée dans le semestre d'été	3
— 4. Ouvriers nourris à leurs propres frais. Salaires à la journée dans le semestre d'été	4
— 5. Ouvriers. Salaires à la journée dans le semestre d'hiver	5
— 6. Terrassiers et charpentiers. Salaires à la journée	6
— 7. Fossoyeurs et ouvriers forestiers. Salaires à la journée.	7
— 8. La valeur de la nourriture de chaque jour. La moyenne dans la campagne	8
— 9. — Comm. rur. par préfecture.	9

I. Almindelig oversikt.

Opgavene over arbeidslønnen i jordbruket er innhentet på samme vis som tidligere. Der er for dette driftsår innkommet i alt 1909 opgaver, eller gjennomsnittlig ca. 3 pr. herred i riket.

Arbeidslønnen steg sterkt under krisetiden, til den nådde sitt maksimum i 1920/21. De tre følgende år var der nedgang, nemlig fra 1920/21 til 1921/22 med 20 og 13 pct., henholdsvis for menn og kvinner, fra 1921/22 til 1922/23 med henholdsvis 21 og 16 pct. og fra 1922/23 til 1923/24 med 6 pct., likt for menn og kvinner. Fra 1923/24 til 1924/25 derimot er der foregått en stigning i lønningene, nemlig med 6 pct. for menn og 5 pct. for kvinner.

Gjennomsnittlig for rikets bygder stiller arbeidslønnen sig som følger: (Se tabellen omst. side.)

Fra arbeidslønnen kulminerte i 1920/21 sank den gjennom de tre følgende år i alt med 41 pct. for menn og 30 for kvinner. Nu står arbeidslønnen for menn 37 pct. under og for kvinner 27 pct. under maksimum i 1920/21. Nedgangen er nogenlunde ensartet for de forskjellige lønnsformer. Lønningene har holdt sig bedre oppe for kvinnene enn for mennene, om der enn for siste år er en såvidt merkbar endring i motsatt retning.

Stigningen i lønningene siste år har gjennomgående vært størst i Trøndelagen og Nord-Norge, minst på Oplandene. Blandt fylkene har Finnmark, Møre og Buskerud den største stigning, det første distrikt med 15 og de to siste med 9—10 pct. stigning. For Hedmark er der stillstand i prisene.

Man skal dernæst gå over til å omhandle de enkelte lønnsformer.

1. Årslønn eller månedslønn

hvor der av naturalier kun ydes kost og losji. Herunder opføres tjenestegutter og tjenestejenter, mannlige og kvinnelige fjøsrøktene.

Tjenesteguttene er gjennomgående ganske unge folk; forholdsvis få av dem har så mangeårig øvelse at de kan kalles fullgode arbeidere. I almindelighet gjelder opgavene tjenere på full lønn, men i mange bygder er der så få slike at opgavene er angitt å gjelde yngre og mindre øvede folk. Av 1345 gård-

Arbeidslønn 1924/25.

	Utbetalt lønn 1924/25 i kroner.		Lønnsstigning i procent driftsåret 1924/25 fra			
			1923/24		1920/21	
	Menn.	Kvinner.	Menn.	Kvinner.	Menn.	Kvinner.
<i>Tjenere på arbeidsgiverens kost:</i>						
Hele året	864	552	+ 7	+ 4	+ 36	+ 21
Sommerhalvåret	506	306	+ 5	+ 2	+ 37	+ 23
Vinterhalvåret	369	257	+ 6	+ 4	+ 38	+ 22
<i>Fjosroktene på arbeids- giverens kost:</i>						
Sommerhalvåret	616	404	+ 3	+ 2	+ 39	+ 24
Vinterhalvåret	595	381	+ 3	+ 1	+ 38	+ 24
<i>Daglønnere på arbeids- giverens kost:</i>						
I våronn	5,30	3,18	+ 6	+ 6	+ 39	+ 31
I slåttonn	6,05	3,61	+ 5	+ 5	+ 39	+ 30
I skuronn	5,36	3,41	+ 7	+ 5	+ 39	+ 31
Ellers sommeren	4,91	2,96	+ 7	+ 7	+ 39	+ 29
Gråstensmuring —	7,68	—	+ 6	—	+ 37	—
Tømmermannsarbeide —	7,93	—	+ 6	—	+ 35	—
Alm. gårdsarbeide vinteren	4,18	2,60	+ 8	+ 7	+ 39	+ 26
<i>Daglønnere på egen kost:</i>						
I våronn	7,97	5,11	+ 7	+ 8	+ 36	+ 28
I slåttonn	8,66	5,45	+ 6	+ 6	+ 37	+ 29
I skuronn	8,06	5,29	+ 8	+ 7	+ 37	+ 29
Ellers sommeren	7,53	4,86	+ 7	+ 9	+ 32	+ 28
Gråstensmuring —	10,44	—	+ 6	—	+ 35	—
Tømmermannsarbeide —	10,62	—	+ 6	—	+ 34	—
Alm. gårdsarbeide vinteren	6,67	4,41	+ 8	+ 8	+ 35	+ 24
Skogsarbeide	8,19	—	+ 8	—	+ 40	—
Gjennemsnitt	—	—	+ 6	+ 5	+ 37	+ 27

brukere som har gitt opplysning om dette forhold er der 884 hvis prisoppgave gjelder voksne og fullgode arbeidere, mens 461 har oppgitt for yngre, mindre øvede personer. Disse siste oppgaver stammer fra distrikter hvor der finnes yderst

få andre tjenestegutter enn slike ganske unge som ennå ikke er kommet op i full arbeidsprestasjon og derfor heller ikke nyter full lønn. På Vestlandet og i Møre fylke forekommer dette forhold mest utpreget, og her gjelder størsteparten av oppgavene slike reduserte lønninger. På Østlandet og Oplandene derimot, hvor der forekommer relativt mange tjenestegutter på full lønn, er der kun et fåtall oppgaver som angir lønnen for yngre, ikke fullgode arbeidere. Denne forskjell i oppgavene har selvsagt innvirket på tallene. Når således lønnen for tjenestegutter er særlig lav i fylkene Rogaland—Møre, men relativt høi på Østlandet og Oplandene, må dette delvis settes i forbindelse med nevnte omstendighet.

Opgaver over tjenerlønnene er tatt inn i tabell 1. Som det av disse vil ses steg årslønnen for tjenestegutter fra 391 kr. i 1915/16 til 1355 kr. i 1920/21, gikk så ned til 811 kr. i 1923/24, hvorimot det siste år opviser nogen stigning. Setter man lønnen for 1915/16 til 100, utgjorde den for 1924/25 221 kr. Lønnen for vinterhalvåret har helt siden 1915/16 stått relativt høiere enn lønnen for sommerhalvåret.

For tjenestejenter var stigningen i lønningene fra 1915/16 til 1920/21 relativt omtrent den samme som for tjenestegutter. I de efterfølgende år derimot har tjenestejentenes avlønning holdt sig bedre oppe enn guttenes. Settes lønnen for 1915/16 til 100, utgjorde den i 1924/25 273, mot 221 for guttene. Også for tjenestejentene har vinterhalvårets lønn holdt sig bedre oppe enn sommerhalvårets.

Årsaken til at tjenestejentenes lønn i nedgangsårene har holdt sig bedre oppe enn tjenesteguttenes skyldes den omstendighet at den inntrådte arbeidsknapphet og delvis arbeidsløshet utelukkende har rammet de mannlige arbeidere. Der har meget mere hersket en utbredt mangel på tjenestejenter også i disse år.

Til belysning av tjenerlønnens vekslinger distriktene imellem hitsettes omstående tabell, som viser hvorledes lønningene i de enkelte fylker forholder sig til landsgjennemsnittet.

Tjenerlønnen er størst på Østlandet, Oplandene og Sørlandet, lavest på Vestlandet, i Trøndelagen og Nord-Norge. Disse siste distrikter med relativt lav tjenerlønn er omtrent de samme som har så få voksne tjenestegutter at de oppgitte lønninger for en mengde bygder gjelder unge gutter i 15—20-års alderen. Disse omstendigheter har visstnok utdypet forskjellen mellem distriktene i nogen grad.

Tjenestejentenes relative lønn i de forskjellige fylker stiller sig dog omtrent som guttenes, uten at nogen tilsvarende aldersforskjell vites å ha gjort sig gjeldende.

Hvad fjøsrøktene angår er det alene i de bedre jordbruksdistrikter med forholdsvis store bruk at særskilte sådanne forekommer mere almindelig. I størstedelen av landet utføres fjøsstellet av gårdens kvinner ved siden av annet arbeide. Også gårdens mannfolk deltar undertiden i dette arbeide.

	Tjenestegutter.			Tjenestejenter.		
	Hele året.	Sommer-halvåret.	Vinter-halvåret.	Hele året.	Sommer-halvåret.	Vinter-halvåret.
Rikets bygder	100	100	100	100	100	100
Østfold	113	107	115	133	119	135
Akershus	118	115	121	136	129	142
Hedmark	112	104	116	122	116	127
Opland	112	107	112	129	121	132
Buskerud	125	120	125	144	129	150
Vestfold	117	109	113	140	130	146
Telemark	126	118	127	132	124	133
Aust-Agder	118	121	111	112	109	106
Vest-Agder	106	107	103	103	105	98
Rogaland	93	94	92	106	104	103
Hordaland	84	87	83	87	91	82
Sogn og Fjordane . .	86	91	84	91	98	81
Møre	79	79	81	82	84	82
Sør-Trøndelag	88	93	84	83	94	79
Nord-Trøndelag . . .	104	104	105	92	92	96
Nordland	87	84	84	64	67	62
Troms	94	106	98	63	66	61
Finnmark	104	109	100	76	80	74

På grunn av de nevnte forhold er det statistiske materiale forholdsvis tynt, idet der er kommet inn opgaver alene fra 145 herreder over mannlige røktere og 359 herreder hvad kvinnelige angår. Årslønnen for fjøsrøktere er jo nokså høi, nemlig for de mannlige 41 pct. over tjenesteguttenes og for de kvinnelige røktere 38 pct. over tjenestejentenes lønn.

Tilgangen på fjøsrøktere har lenge vært knapp, og tilstandene synes i så måte å ha forverret sig i de senere år. Dette forhold har gitt sig utslag i lønnsbevegelsen, idet røkternes lønn steg sterkere i årene 1915/16—1920/21; i de efterfølgende år er de visstnok sunket forholdsvis likeså meget som tjenerlønnen, men forskjellen mellem disse to arbeidsformers lønn er fremdeles betraktelig større enn i 1915/16.

Fjøsrøkternes relative lønninger i de forskjellige distrikter faller i det hele sammen med tjenernes. De er størst på Østlandet og Oplandene, minst på Vestlandet, i Trøndelagen og Nord-Norge.

For øvrig henvises til tabell 2.

2. Dagarbeidere.

I det utsendte spørreskjema er gjort opmerksom på at hvis der er nogen tydelig forskjell i daglønnen for mere tilfeldige arbeidere (nogen få dagers eller ukers arbeide av gangen på samme sted) og for mere faste arbeidere (flere ukers eller måneders uavbrutt arbeide på samme sted), skal anmerkning herom påføres skjemaet, idet der samtidig opplyses om de opførte daglønninger gjelder fast eller tilfeldig arbeide. I regelen vil det mere tilfeldige arbeide lønnes litt høiere enn det faste. Forskjellen er oftest opgitt til omkring 1 kr. pr. dag. Fra en mengde distrikter angis det dog at der ingen eller ingen nevneverdig forskjell forekommer i daglønnsens størrelse efter arbeidets ulike varighet.

De mere faste dagarbeidere forekommer overveiende i de bedre jordbruksdistrikter, mens de mere tilfeldige arbeidere er forholdsvis tallrike i egne hvor jordbrukets behov for leiet arbeidskraft er mindre fremtredende. Den forholdsvis lave daglønn for Oplandene og Trøndelagen tør således ialfall delvis skyldes den omstendighet at det mere faste dagarbeide her er mere dominerende enn på de fleste andre steder.

For dagarbeidere i sommerhalvåret stiller lønningene sig lave på Oplandene og i Trøndelagen. Fylkene Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust- og Vest-Agder samt Rogaland derimot danner et sammenhengende område med forholdsvis høi daglønn i denne årstid. Det samme ses å ha vært tilfellet en lang rekke av år.

Lønnssatsene for kvinner utgjør gjennemsnittlig litt over 60 pct. av mennenes; tidligere var denne procent lavere. Kvinnenes avlønning såvel i tjenerforhold som ved dagarbeide har nemlig holdt sig bedre oppe i de siste år enn mennenes. Settes mennenes lønn (på arbeidsgiverens kost) = 100, utgjorde kvinnenes lønn:

	1915/16	1924/25
I våronnen	51,8	60,0
- slåttonnen	51,9	59,7
- skuronnen	57,0	63,6
Ellers, sommer	49,8	60,3
Vinter	56,4	62,2
Tjenestejenter	51,7	63,9

Det er altså i skuronnen og som tjenere at kvinnenes avlønning kommer mennenes nærmest.

Tjenerlønnens og daglønnsens relative høide i de forskjellige distrikter faller ikke sammen, hvilket nærmere vil fremgå av omstående tabell.

Det er hovedsakelig de beste jordbruksdistrikter som har de høieste tjenerlønninger, hvorimot daglønnsens relative høide stiller sig noget anderledes. Dette skyldes hvad tjenerlønningene angår visstnok delvis det omtalte forhold med leie av særlig unge tjenestegutter, en praksis som mest forekommer i de mindre

Bygdene fylkesvis.	Relative lønninger.			
	Årslønn for tjenere.		Daglønn i sommerhalvåret (onnerstider og ellers).	
	Gutter.	Jenter.	Menn.	Kvinner.
Østfold	113	133	106	113
Akershus	118	136	103	120
Hedmark	112	122	90	96
Opland	112	129	84	91
Buskerud	125	144	113	114
Vestfold	117	140	111	116
Telemark	126	132	106	108
Aust-Agder	118	112	119	104
Vest-Agder	106	103	113	106
Rogaland	93	106	112	114
Hordaland	84	87	101	98
Sogn og Fjordane	86	91	93	95
Møre	79	82	92	98
Sør-Trøndelag	88	83	84	98
Nord-Trøndelag	104	92	89	91
Nordland	87	64	95	82
Troms	94	63	100	83
Finnmark	104	76	139	110
Rikets bygder	100	100	100	100

utpregede jordbruksdistrikter, hvor fiske, skogbruk og andre næringer ofte konkurrerer sterkt med jordbruket om arbeidskraften.

Når på den annen side daglønnen i flere av de beste jordbruksdistrikter står forholdsvis lavt, antas dette for en del å skyldes den omstendighet at dagarbeidet her har en mere varig karakter, mot i andre distrikter, hvor dagarbeidet er mere kortvarig og besørget av mere tilfeldige arbeidere, noget som betinger en høiere lønn, navnlig i onnerstider.

De nevnte forskjelligheter i det relative lønnsnivå mellom tjenerlønn og daglønn må således antas for en del å skyldes at opgavene ikke er likeartede, idet på den ene side aldersforskjell spiller inn hvad tjenestegutter angår, og på den annen side arbeidets varighet, dets karakter av mere eller mindre fast eller varig.

Ved siden herav har forskjellige forhold såvel innenfor som utenfor jordbrukets bedrift øvet innflydelse ved prisdannelsen, hvilket finnes nærmere omhandlet i forrige utgave av denne statistikk (se Norges Off. Statistikk VII. 122 s. 12 flg.).

Det aller meste arbeide i landbruket utføres på arbeidsgiverens kost. Dette er antagelig i sin helhet tilfellet hvad tjenere angår og i sin almindelighet med dagarbeidere. Arbeide på egen kost er oftest akkordarbeide, lite av det øvrige arbeide utføres på egen kost.

Hvilken verdi man tillegger kost og losji vil fremgå ved å sammenholde opgavene over den lønn som utbetales ved arbeide på egen kost og ved arbeide på arbeidsgiverens kost. Den således fremkomne differens har man her kalt „kostdagsverdi“. Denne omfatter i enkelte tilfelle bare kostens verdi, i andre tillike losji. Verdien av det siste synes dog ikke å være tillagt synderlig betydning. Meget mere synes kostdagsverdien vurdert til det samme beløp for såvel de arbeider ved hvilke arbeiderne må antas også å ha losji som ved de arbeider ved hvilke man erfaringsmessig vet at arbeiderne ofte bor hjemme, selv om de har kost hos arbeidsgiveren. I virkeligheten tillegges losjiet liten betydning da mange arbeidere på daglønn har eget hjem og ingen direkte økonomisk fordel opnår av å ha losji hos arbeidsgiveren.

Tabell 8 angir „kostdagsverdien“ for de lønnskategorier for hvilke man har opgaver over daglønn på egen kost og på arbeidsgiverens kost. For 1924/25 varierer kostdagsverdien for menn mellem kr. 2,49 ved almindelig gårdsarbeide og kr. 2,84 pr. dag ved skogsarbeide. For forrige driftsår utgjorde de tilsvarende tall kr. 2,30 og 2,70. Kostverdien er altså steget litt siste år. Kostdagsverdien for kvinner ligger ca. $\frac{1}{3}$ under den for menn.

Tabell 9 angir kostdagsverdien fylkesvis. Kostdagsverdien ligger forholdsvis høit på Østlandet, lavt i kystdistriktene fra Hordaland og nordover.

Til nærmere belysning av de almindelige arbeidsforhold ved jordbruket i de forskjellige distrikter blev der denne gang på det utsendte skjema opstillet en del spørsmål til besvarelse.

Disse var følgende:

1. Hvilke slags jordbruksarbeidere (tjenere, faste dagarbeidere, tilfældige dagarbeidere) forekom hovedsakelig
 - a. ved større bruk;
 - b. ved mindre bruk.
2. Anvendes der så meget leiet arbeidshjelp ved jordbruket som hensynet til bedriftens gode skjøtsel og fremvekst tilsier.

I benektende fall, er grunnen hertil

 - a. mangelfull tilgang på arbeidere;
 - b. at jordbruket ikke evner å betale de lønninger som fordres;
 - c. andre årsaker.
3. Hvis der hersker mangel på arbeidere, gjelder dette faste arbeidere eller bare sesongarbeidere (i onnene o. l.).
4. Gjelder den for almindelige tjenestegutter opførte lønn voksne og fullgode arbeidere.

5. Er kvaliteten av den disponible leiehjelp blitt mindre tilfredsstillende i den senere tid (om yngre og mindre øvede folk enn tidligere).

Disse spørsmål er gjennomgående blitt fyldig besvart. Besvarelsene, som røber både interesse for og inngående kjennskap til de omhandlede forhold, gir et godt innblikk i hvorledes arbeidsforholdene ved landbruket arter seg i de forskjellige distrikter.

I det efterfølgende har man benyttet disse opplysninger til en samlet oversikt.

Tjenerforhold på eldre tids vis med årsfeste og lønn fastsatt pr. år blir mere og mere sjeldne, navnlig hvad angår de mannlige tjenere. I stedet er der kommet tjenere med halvårsfeste, oftest da med lønn stipulert pr. måned, eller også kortvarigere feste, til dels med lønn stipulert pr. dag. I sistnevnte tilfelle synes omdannelsen fra tjenere til mere eller mindre faste gårdsarbeidere fullbyrdet.

De faste mannlige arbeidere ved landbruket forekommer selvsagt hovedsakelig ved de større bruk. De almindelige arbeidsstillinger ved disse bruk opgis som tjenere, faste dagarbeidere og på sine steder husmenn. Ved de mindre bruk er det — forsåvidt leiet mannlig arbeidskraft forekommer — overveiende tilfeldige dagarbeidere, altså løsarbeidere, som anvendes. Derimot forekommer nokså almindelig tjenestejenter også ved disse bruk.

Restene av husmannsvesenet holder seg godt. Også andre faste arbeidere med egen husstand forekommer ikke sjelden ved de større bruk. De har da gjerne litt jord å bruke, eller også oppebærer de delvis naturalavlønning på annen vis. Til røktning i stall og fjøs er den slags arbeidere meget anvendt og omtykt.

Tilgangen på arbeidere var i siste år gjennomgående god, og fra de fleste bygder meldes om at der navnlig av mannlig arbeidskraft forefantes fullt tilstrekkelig for behovet. Fra ikke så få bygder fremholdes at det er arbeidet som ikke strekker til, så der hersker delvis arbeidsløshet.

Mindre rikelig var tilbudet av kvinnelig arbeidshjelp, og i alle fylker er der et større eller mindre antall herreder som melder om mangel på sådan arbeidskraft, dels tjenestejenter, dels dagarbeidersker i onnene o. l. Stillingen i denne henseende er dog ikke forverret, tvertimot, fra flere bygder meldes om nogen bedring.

Der kan være ganske lokale årsaker til slik mere fremtredende mangel på kvinnelig arbeidshjelp. Således virker turisttrafikken over visse deler av Opland til at onnene på sine steder må utføres utelukkende ved mannlig arbeidshjelp, da de ledige kvinner har latt seg engasjere ved hoteller og pensjonater. Her får de høie lønninger den korte tid turistsesongen varer. Fabrikker og verksteder som anvender kvinnelige arbeidere bevirker mangesteds en følelig mangel på slik arbeidshjelp i vid omkrets. Over hele landet virker dragningen mot byer og bymessig bebyggede strøk til å desimere den disponible kvinnelige arbeidshjelp i bygdene. Jentene foretrekker arbeide som hushjelp på slike steder, selv om lønnen er mindre enn ved jordbruket, heter det.

En særstilling inntar fjøsørkerne derigjennem at der hersker en permanent og på de fleste steder meget følbar mangel på den slags arbeidere. I alle fylker klages der herover, fra Østfold og Akershus, hvor man til dels benytter danske og svenske fjøsfolk, til Finnmark, hvor man på sine steder har måttet slutte med kreaturhold fordi jentene ikke vilde tjene i hjem hvor der var kreaturstell. Jentene synes fjøsstellet er for tungt og for simpelt, de holder sig for fine til å gå i fjøset, heter det.

Dette at ungdommen har en tendens til å ville betrakte landbruksarbeidet som tungt, grovt og simpelt fremheves fra mange distrikter, og det gjelder såvel gutter som jenter. At denne uheldige synsmåte i sterkest grad går ut over fjøsørkten er ikke minst å beklage.

Omtrent fjerdeparten av opgavene melder om delvis mangel på arbeidere, enten faste arbeidere, sesongarbeidere eller begge deler. Selv om arbeidshjelpen i sin almindelighet er tilstrekkelig, så skal der jo meget til at det store arbeidsbehov i de travle onnetider helt dekkes. De arbeidere som ikke kan skaffes arbeide på det nærmeste året rundt kan jo vanskelig gi sig til hjemme. Derfor vil det varierende arbeidsbehov alltid bevirke nogen mangel på sesongarbeidere. Det er jo nokså sjelden at jordbruket mere regelmessig og i større utstrekning har tilgang på sesongarbeidere fra andre næringer, som f. eks. i visse deler av Trøndelagen og Nord-Norge, hvor fiskerbefolkning fra sjødistriktene tar på onnearbeide i de indre bygder. 247 opgaver melder om mangel på sesongarbeidere. 88 om mangel på faste arbeidere og 112 om mangel på begge slags. Der er ingen fremtredende forskjell fylkene imellem i denne henseende.

Spørsmålet om hvorvidt der anvendes så meget leiet arbeidshjelp ved jordbruket som hensynet til bedriftens gode skjøtsel og fremvekst tilsier tar, som det vil forstås, sikte på mere enn arbeidsmarkedets stilling. De økonomiske årsaker til at der anvendes mindre arbeidshjelp enn ønskelig kan nemlig være å søke på andre felter enn nettop den mangelfulle tilgang på arbeidere. Av de 1670 gårdbrukere som har besvart dette spørsmål er der 1188 som er av den formening at der ikke anvendes tilstrekkelig leiet arbeidshjelp ved jordbruket, mens 482 er av motsatt anskuelse. Der er ingen fremtredende forskjell distriktene imellem i denne henseende; dog kan der pekes på et mere optimistisk strøk, Oplandene, og et pessimistisk strøk, Hordaland til Møre; i dette siste strøk er der relativt få som synes arbeidsstokken er tilstrekkelig.

Som årsak til at der anvendes for lite arbeidshjelp angir de aller fleste at jordbruket ikke evner å betale de lønninger som fordres, 971 stykker angir dette som eneste grunn, 217 nevner ved siden av denne også mangelfull tilgang på arbeidere.

Nærmere begrunnes dette ved en voldsom stigning i skattebyrdene, den høie diskonto, store utgifter til elektrisk lys og kraft, kostbare redskap og maskiner, hvortil kommer vanskeligheten ved å få banklån, pengeknapphet og mangel på driftsmidler i sin almindelighet. Av andre årsaker som av og til anføres

kan nevnes manglende initiativ og dyktighet hos gårdbrukerne, enn videre manglende tro på den sterke drifts lønnsomhet. Mange anfører at overgangen til en mere intensiv drift hindres av dyr og dårlig arbeidshjelp; man finner det altfor risikabelt å gjøre sig mere avhengig av arbeidsfolkene enn man allerede er. Fra Nord-Norge klages der over dårlig avsetning og lave priser på produktene, slik at all arbeidsleie ved landbruket lettelig vil falle ulønnsom.

Enkelte fremhever visstnok at arbeidslønnen i og for sig ikke kan sies å være for høi i forhold til prisnivået i sin almindelighet, men at den er for høi i forhold til hvad der presteres av arbeide.

På spørsmål om hvorvidt kvaliteten av den disponible leiehjelp er blitt mindre tilfredsstillende i den senere tid har av 1539 gårdbrukere de 787 svart ja, 752 nei. Relativt størst angis tilbakegangen for Østlandet, minst for Nord-Norge og Trøndelagen. Av besvarelsene fremgår for øvrig at der omtrent overalt er tilbakegang når man sammenligner de nuværende forhold med tilstandene noget lengere tilbake. De som har besvart spørsmålet benektende eller endog angitt en kvalitativ bedring har tenkt på stillingen nu sammenlignet med tilstandene i krisetiden. Tilbakegangen gjelder ikke alene at det nu er vanskeligere å få leiet øvede, fullgode arbeidere, men enda mere at arbeidsprestasjonene er blitt mindre gjennom innskrenkning i og mindre god utnyttelse av arbeidstiden; samtidig er fordringene til kostholdet øket. Ikke få klager over at arbeiderne nu for tiden ikke har slik arbeidslyst og arbeidsvilje som før. I det hele synes de gamle dyder flid og nøisomhet å være i tilbakegang. Hovedsakelig gjelder klagene den yngre slekt, og spesielt den for hvem overgangstiden fra barn til voksen inntraff i den gyldne tid som krigen hitførte. De sterkt økte inntekter som tilfløt snart sagt alle næringsdrivende borgere i disse år bevirket at også de hjem hvorfra landarbeiderne rekrutteres beholdt sine barn lenger hjemme enn før var tilfellet. Men da der til slike hjem sjelden var knyttet så megen jord at bruket gav full sysselsettelse for denne økning i de hjemmenværendes antall, blev der ikke anledning til det stadige arbeide og den opplærelse i landbruksarbeidene som tjenerstilling o. l. fører med sig. Det blev et liv i delvis lediggang, men med anledning til mere fornøielse. De unge menn drev sport som fotball og sykling, besøkte kinoforestillinger og fikk smak for sigaretter o. s. v. En ung mann med slike vaner viser sig naturlig nok ikke så arbeidsdyktig eller arbeidsvillig som den under knappe forhold opvokste, som tidlig kommer ut og får sig stadig arbeide, og de stoler mere enn disse på at de har hjemmet i bakhånd. De forlanger mere fritid og er mindre hårdføre.

Oplysning om forekomsten av slike mindre heldige følger av de florissante tider foreligger fra de forskjelligste kanter av landet. Disse mindre heldige tilstander må antas å være bare forbigående; de vil forsvinne ettersom krisetidens ekstravaganter kommer mere på avstand.

Der mangler da heller ikke beretninger om at der finnes mange flinke arbeidere blandt ungdommen, både gutter og jenter. Hjemmene hvorfra de er

utgått, i forbindelse med den måte de behandles på hos arbeidsgiveren, gir ofte forklaring på arbeidernes forskjellige kvalitet.

Den tilgang på unge arbeidere som de mange nye, selvstendige arbeiderbruk begynner å skaffe i stigende målestokk synes vesentlig å komme næringer utenom landbruket til gode. Omtrent alltid synes jordbruket å trekke det korteste strå i konkurranse om arbeidskraften med de andre næringer, som i regelen kan by høyere lønn og kortere arbeidstid. De beste drar ut, jordbruket må la sig nøie med de mindre dyktige, heter det fra flere distrikter. Det er helst de yngste årsklasser, som ennå ikke er dugelige for andre virksomheter, som kommer landbruket til gode, men uten øvelse og tilvenning faller de mindre lønnsomme, endog om dagpengene ikke er egentlig høie.

Men selv om landbruket nu må benytte relativt flere yngre folk enn før, så har maskinene og de bedre redskap innført lettelser hvorved arbeidet går kanskje like godt.

Oslo 30 april 1925.

Det Statistiske Centralbyrå.

Gunnar Jahn.

S. Skappel.

II. Tabeller.

Tabell 1. Årslønn for tjenere uten annen naturallønn enn kost og losji.

a. Gjennemsnitt for rikets bygder.

Foruten kost og losji ydes der i kontant lønn:	Tjenestegutter.			Tjenestejenter.		
	Hele året.	Sommer- halvåret.	Vinter- halvåret.	Hele året.	Sommer- halvåret.	Vinter- halvåret.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Driftsåret 1915—16 . .	391	242	159	202	120	91
— 1916—17 . .	511	310	224	349	144	113
— 1917—18 . .	694	423	307	328	192	153
— 1918—19 . .	963	583	431	450	263	214
— 1919—20 . .	1 201	730	529	613	348	288
— 1920—21 . .	1 355	807	598	703	400	328
— 1921—22 . .	1 120	674	456	640	367	294
— 1922—23 . .	880	525	366	562	318	260
— 1923—24 . .	811	482	348	531	299	247
— 1924—25 . .	864	506	369	552	306	257

Relativ lønnsstigning. Lønnen i driftsåret 1915—16 = 100.

Driftsåret 1915—16 . .	100	100	100	100	100	100
— 1916—17 . .	131	128	141	123	120	124
— 1917—18 . .	177	175	193	162	160	168
— 1918—19 . .	246	241	271	223	219	235
— 1919—20 . .	307	302	333	303	290	316
— 1920—21 . .	347	333	376	348	333	360
— 1921—22 . .	286	279	287	317	306	323
— 1922—23 . .	225	217	230	278	265	286
— 1923—24 . .	207	199	219	263	249	271
— 1924—25 . .	221	209	232	273	255	282

b. Bygdene fylkesvis 1924—25.

Rikets bygder	864	506	369	552	306	257
Østfold	974	542	424	735	364	346
Akershus	1 017	583	447	750	396	366
Hedmark	965	528	427	676	356	326
Opland	966	543	412	713	369	339
Buskerud	1 083	608	462	797	396	385
Vestfold	1 008	551	418	771	399	376
Telemark	1 092	595	468	727	379	342
Aust-Agder	1 020	612	409	619	334	272
Vest-Agder	915	540	380	570	321	253
Rogaland	804	477	338	585	319	265
Hordaland	725	442	307	478	277	212
Sogn og Fjordane . .	745	460	309	503	301	209
Møre	683	399	298	453	256	211
Sør-Trøndelag	759	472	310	459	287	202
Nord-Trøndelag . . .	898	528	387	508	281	247
Nordland	754	426	311	354	205	159
Troms	815	535	360	347	201	158
Finnmark	900	550	370	420	245	190

Tabell 2. Årslønn for fjøsrøktere uten annen naturallønn enn kost og losji.

a. Gjennemsnitt for rikets bygder.

Foruten kost og losji ydes der i kontant lønn:	Mannlige fjøsrøktere.			Kvinnelige fjøsrøktere.		
	Hele året.	Sommer- halvåret.	Vinter- halvåret.	Hele året.	Sommer- halvåret.	Vinter- halvåret.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Driftsåret 1915—16 . .	504	262	260	249	137	125
— 1916—17 . .	517	331	318	328	178	166
— 1917—18 . .	856	445	437	440	238	229
— 1918—19 . .	1 298	665	649	626	325	307
— 1919—20 . .	1 553	787	778	810	432	413
— 1920—21 . .	1 926	1 015	959	984	532	502
— 1921—22 . .	1 572	834	779	893	488	449
— 1922—23 . .	1 271	659	616	809	427	400
— 1923—24 . .	1 180	598	579	738	397	377
— 1924—25 . .	1 222	616	595	760	404	381

Relativ lønnsstigning. Lønnen i driftsåret 1915—16 = 100.

Driftsåret 1915—16 . .	100	100	100	100	100	100
— 1916—17 . .	103	126	122	132	130	133
— 1917—18 . .	170	170	168	177	174	183
— 1918—19 . .	258	254	250	251	237	246
— 1919—20 . .	302	300	299	325	315	330
— 1920—21 . .	382	387	369	395	388	402
— 1921—22 . .	312	318	300	359	356	359
— 1922—23 . .	252	252	237	325	312	320
— 1923—24 . .	234	228	223	296	290	302
— 1924—25 . .	242	235	229	305	295	305

b. Bygdene fylkesvis 1924—25.

Rikets bygder	1 222	616	595	760	404	381
Østfold	1 299	622	630	1 036	504	508
Akershus	1 322	689	670	1 100	551	546
Hedmark	1 231	597	615	909	442	443
Opland	1 183	598	579	939	484	473
Buskerud	1 421	711	703	1 060	520	524
Vestfold	1 368	666	655	1 144	572	566
Telemark	1 267	634	633	831	416	400
Aust-Agder	1 300	650	650	794	416	364
Vest-Agder	—	—	—	713	388	352
Rogaland	1 200	600	533	751	363	329
Hordaland	950	500	400	649	363	291
Sogn og Fjordane	—	—	—	593	333	283
Møre	1 190	570	520	631	312	297
Sør-Trøndelag	850	450	400	580	328	290
Nord-Trøndelag	1 151	543	495	638	351	341
Nordland	1 033	605	593	485	266	261
Troms	925	595	463	458	242	223
Finmark	—	—	—	541	278	275

Tabell 3. Daglønn i sommerhalvåret for gårdsarbeide på arbeidsgiverens kost.

a. Gjennemsnitt for rikets bygder.

	Menn.				Kvinner.			
	I vår- onnen.	I slått- onnen.	I skur- onnen.	Ellers.	I vår- onnen.	I slått- onnen.	I skur- onnen.	Ellers.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Driftsåret 1915—16	2,51	2,95	2,49	2,37	1,80	1,53	1,42	1,18
— 1916—17	3,33	3,89	3,35	3,19	1,71	1,95	1,85	1,57
— 1917—18	4,80	5,60	4,85	4,50	2,39	2,73	2,65	2,18
— 1918—19	6,64	7,41	6,73	6,13	3,32	3,78	3,86	3,09
— 1919—20	7,88	9,00	7,78	7,32	4,17	4,68	4,43	3,72
— 1920—21	8,71	9,88	8,83	8,11	4,60	5,13	4,93	4,14
— 1921—22	7,04	7,90	6,87	6,38	3,91	4,40	4,19	3,54
— 1922—23	5,45	6,13	5,35	4,93	3,25	3,67	3,48	2,97
— 1923—24	5,01	5,75	5,02	4,61	3,01	3,43	3,24	2,76
— 1924—25	5,30	6,05	5,36	4,91	3,18	3,61	3,41	2,96

Relativ lønnsstigning. Lønnen i driftsåret 1915—16 = 100.

Driftsåret 1915—16	100	100	100	100	100	100	100	100
— 1916—17	133	132	135	135	132	127	130	133
— 1917—18	191	190	195	190	184	178	187	185
— 1918—19	265	251	270	259	255	247	272	262
— 1919—20	314	305	312	309	321	306	312	315
— 1920—21	347	335	355	342	354	335	347	351
— 1921—22	280	268	276	269	301	288	295	300
— 1922—23	217	208	215	208	250	240	245	252
— 1923—24	200	195	202	195	232	224	228	234
— 1924—25	211	205	215	207	245	236	240	251

b. Bygdene fylkesvis 1924—25.

Rikets bygder	5,30	6,05	5,36	4,91	3,18	3,61	3,41	2,96
Østfold	5,83	6,21	5,75	5,19	3,87	3,91	3,77	3,31
Akershus	5,72	5,95	5,81	4,87	3,87	4,06	4,02	3,80
Hedmark	4,76	5,48	4,91	4,25	2,99	3,56	3,20	2,93
Opland	4,38	4,87	4,74	4,08	2,87	3,08	3,31	2,65
Buskerud	5,93	6,80	6,33	5,30	3,52	4,11	3,98	3,43
Vestfold	6,15	6,48	6,08	5,24	3,69	4,15	3,96	3,52
Telemark	5,45	6,36	5,99	5,10	3,39	3,74	3,79	3,24
Aust-Agder	6,20	6,93	6,59	6,02	3,36	3,56	3,57	3,15
Vest-Agder	5,90	6,67	6,23	5,66	3,37	3,75	3,58	3,30
Rogaland	6,04	6,75	5,82	5,66	3,71	3,95	3,77	3,52
Hordaland	5,25	5,89	5,54	5,20	3,19	3,43	3,35	2,97
Sogn og Fjordane	4,73	5,49	5,06	4,72	3,04	3,34	3,34	2,79
Møre	4,82	5,71	4,72	4,60	3,08	3,71	3,26	2,84
Sør-Trøndelag	4,26	5,76	4,42	3,75	2,77	4,02	3,46	2,64
Nord-Trøndelag	4,69	5,77	4,63	4,23	2,76	3,64	3,06	2,57
Nordland	5,08	5,65	5,03	4,78	2,70	2,85	2,78	2,41
Troms	5,54	6,04	5,16	4,86	2,74	2,97	2,90	2,25
Finnmark	6,90	7,25	—	6,32	3,45	3,42	—	2,70

Tabell 4. Daglønn i sommerhalvåret for gårdsarbeide på
egen kost.

Gjennemsnitt for rikets bygder.

	Menn.				Kvinner.			
	I vår- onnen.	I slått- onnen.	I skur- onnen.	Ellers.	I vår- onnen.	I slått- onnen.	I skur- onnen.	Ellers.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Driftsåret 1915—16	3,64	4,00	3,64	3,32	2,12	2,35	2,22	2,00
— 1916—17	4,95	5,44	4,97	4,83	2,76	2,96	2,86	2,65
— 1917—18	7,13	7,86	7,27	6,87	3,93	4,21	4,17	3,66
— 1918—19	9,66	10,27	9,83	9,26	5,43	5,92	6,02	5,20
— 1919—20	11,55	12,42	11,41	10,96	6,53	7,06	6,81	6,10
— 1920—21	12,50	13,64	12,71	11,05	7,09	7,67	7,44	6,76
— 1921—22	10,28	11,06	10,11	9,60	6,13	6,64	6,44	5,80
— 1922—23	8,03	8,63	7,94	7,46	5,02	5,39	5,19	4,70
— 1923—24	7,47	8,14	7,49	7,01	4,74	5,14	4,95	4,45
— 1924—25	7,97	8,66	8,06	7,53	5,11	5,45	5,29	4,86

Relativ lønnsstigning. Lønnen i driftsåret 1915—16 = 100.

Driftsåret 1915—16	100	100	100	100	100	100	100	100
— 1916—17	136	136	137	145	130	126	129	133
— 1917—18	196	197	200	207	185	179	188	183
— 1918—19	265	257	270	279	256	252	271	260
— 1919—20	317	311	313	330	308	300	307	305
— 1920—21	343	341	349	360	334	326	335	338
— 1921—22	282	277	278	289	289	283	290	290
— 1922—23	221	216	218	225	237	229	234	235
— 1923—24	205	204	206	211	224	219	223	223
— 1924—25	219	216	221	227	241	232	238	243

b. Bygdene fylkesvis 1924—25.

Rikets bygder	7,97	8,66	8,06	7,53	5,11	5,45	5,29	4,86
Østfold	8,94	9,49	8,78	7,95	6,19	6,13	5,86	5,42
Akershus	8,93	9,13	8,92	8,07	6,57	6,53	6,48	6,50
Hedmark	7,45	7,95	7,42	7,15	5,15	5,40	5,22	5,14
Opland	7,19	7,74	7,44	6,69	4,96	5,34	5,56	4,61
Buskerud	9,19	9,85	9,45	8,63	6,14	6,26	6,00	5,61
Vestfold	8,97	9,72	9,07	8,10	5,45	5,88	5,69	5,46
Telemark	8,10	8,70	8,38	7,68	5,31	5,67	5,53	5,00
Aust-Agder	8,55	9,15	8,99	8,23	5,08	5,25	5,35	4,90
Vest-Agder	8,55	9,28	8,74	8,30	5,25	5,50	5,33	5,05
Rogaland	8,41	9,03	8,41	8,13	5,72	6,02	5,75	5,50
Hordaland	7,75	8,28	7,89	7,56	5,00	5,30	5,06	4,66
Sogn og Fjordane	7,00	7,77	7,77	7,00	4,88	4,91	5,21	4,94
Møre	7,05	8,25	7,20	6,89	4,84	5,38	4,99	4,48
Sør-Trøndelag	6,33	7,66	6,46	5,74	4,33	5,66	4,95	4,20
Nord-Trøndelag	7,55	8,28	7,31	6,66	4,91	5,53	5,07	4,69
Nordland	7,52	7,96	7,21	7,12	4,16	4,34	4,55	3,98
Troms	7,76	8,27	7,91	7,00	4,21	4,50	4,40	3,70
Finnmark	9,70	9,98	—	8,70	4,96	5,66	—	4,20

Tabell 5. Daglønn i vinterhalvåret for gårdsarbeide.

a. Gjennomsnitt for rikets bygder.

	På arbeidsgiverens kost.		På egen kost.	
	Menn.	Kvinner.	Menn.	Kvinner.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Driftsåret 1915—16	1,81	1,02	3,08	1,84
— 1916—17	2,71	1,34	4,53	2,41
— 1917—18	3,86	1,87	6,20	3,33
— 1918—19	5,31	2,63	8,40	4,67
— 1919—20	6,14	3,17	9,61	5,41
— 1920—21	6,84	3,50	10,25	5,81
— 1921—22	4,99	2,94	7,91	5,06
— 1922—23	4,03	2,53	6,33	4,16
— 1923—24	3,87	2,42	6,17	4,07
— 1924—25	4,18	2,60	6,67	4,41

Relativ lønnsstigning i driftsåret 1915—16 = 100.

Driftsåret 1915—16	100	100	100	100
— 1916—17	150	131	147	131
— 1917—18	213	183	201	181
— 1918—19	293	258	273	254
— 1919—20	339	311	312	294
— 1920—21	378	343	333	316
— 1921—22	276	288	257	275
— 1922—23	223	248	206	226
— 1923—24	214	237	200	221
— 1924—25	231	255	217	240

b. Bygdene fylkesvis 1924—25.

Rikets bygder	4,18	2,60	6,67	4,41
Østfold	4,16	3,16	6,82	5,20
Akershus	4,00	3,25	7,05	5,46
Hedmark	3,86	2,71	6,47	4,63
Opland	3,32	2,54	5,97	4,34
Buskerud	4,42	3,06	7,44	4,65
Vestfold	4,60	3,48	7,17	5,30
Telemark	4,60	2,92	7,25	4,84
Aust-Agder	5,36	2,84	7,51	4,47
Vest-Agder	5,32	3,05	7,49	4,85
Rogaland	4,79	2,92	7,11	4,46
Hordaland	4,32	2,54	6,52	4,19
Sogn og Fjordane	4,02	2,45	6,25	4,01
Møre	3,84	2,47	5,92	4,20
Sør-Trøndelag	3,14	2,11	5,06	3,71
Nord-Trøndelag	3,35	2,22	6,22	4,32
Nordland	4,36	2,20	6,58	3,81
Troms	4,31	1,78	6,18	2,95
Finnmark	4,90	2,60	6,85	4,00

Tabell 6. Daglønn for gråstensmurere og tømmermannsarbeide.

a. Gjennemsnitt for rikets bygder.

	I sommerhalvåret.				I vinterhalvåret.			
	På arbeids- giverens kost.		På egen kost.		På arbeids- giverens kost.		På egen kost.	
	Grå- stens- muring.	Tøm- mer- manns- arbeide.	Grå- stens- muring.	Tøm- mer- manns- arbeide.	Grå- stens- muring.	Tøm- mer- manns- arbeide.	Grå- stens- muring.	Tøm- mer- manns- arbeide.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Driftsåret 1915—16	3,75	3,68	4,88	4,81	3,14	3,12	4,26	4,26
— 1916—17	4,91	4,80	6,56	6,43	4,35	4,30	5,93	5,92
— 1917—18	6,92	6,72	9,38	9,23	6,12	6,17	8,51	8,56
— 1918—19	9,14	9,08	12,58	12,42	8,05	8,09	11,26	11,37
— 1919—20	10,85	10,85	14,91	14,72	9,48	9,48	13,17	13,01
— 1920—21	12,14	12,21	16,07	16,14	10,24	10,52	14,25	14,40
— 1921—22	9,67	9,90	12,86	13,29	7,99	8,11	11,13	11,25
— 1922—23	7,78	7,98	10,36	10,53	6,48	6,75	9,16	9,28
— 1923—24	7,26	7,46	9,81	9,99	6,15	6,45	8,66	8,93
— 1924—25	7,68	7,93	10,44	10,62	6,66	6,88	9,31	9,54

Relativ lønnsstigning. Lønnen i driftsåret 1915—16 = 100.

Driftsåret	1915—16	1916—17	1917—18	1918—19	1919—20	1920—21	1921—22	1922—23	1923—24	1924—25
1915—16	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
— 1916—17	131	130	134	134	139	138	139	139	139	139
— 1917—18	185	183	192	192	195	198	200	201	201	201
— 1918—19	244	247	258	258	256	259	264	267	267	267
— 1919—20	289	295	306	306	302	304	309	305	305	305
— 1920—21	324	359	329	336	326	337	335	338	338	338
— 1921—22	258	269	264	276	254	260	261	264	264	264
— 1922—23	207	217	212	219	206	216	215	218	218	218
— 1923—24	194	203	201	208	196	207	203	210	210	210
— 1924—25	205	215	214	221	212	221	219	224	224	224

b. Bygdene fylkesvis 1924—25.

Rikets bygder	7,68	7,93	10,44	10,62	6,66	6,88	9,31	9,54
Østfold	9,89	9,93	13,54	13,56	8,54	8,13	12,36	11,83
Akershus	9,42	9,49	12,46	12,61	8,28	8,35	11,11	11,26
Hedmark	8,49	8,38	11,36	11,30	7,87	7,45	10,60	10,43
Opland	7,31	7,58	10,17	10,43	5,72	6,21	8,67	9,07
Buskerud	8,96	9,37	12,79	12,82	8,21	8,19	11,44	11,35
Vestfold	9,46	9,56	12,17	12,16	7,65	8,39	10,44	10,58
Telemark	8,38	8,34	10,73	11,03	7,78	7,78	10,35	10,42
Aust-Agder	8,59	8,79	10,98	10,97	7,67	8,24	10,18	10,63
Vest-Agder	7,54	7,84	10,16	10,40	6,85	7,19	9,26	9,56
Rogaland	8,36	9,19	10,66	11,68	7,09	7,74	9,42	10,34
Hordaland	7,03	7,45	9,58	9,87	6,07	6,19	8,19	8,39
Sogn og Fjordane	6,71	7,13	8,67	9,33	5,63	6,06	7,72	7,95
Møre	6,65	6,72	9,14	9,06	5,63	5,84	8,06	8,29
Sør-Trøndelag	6,71	6,97	9,27	9,25	5,68	5,92	8,07	8,18
Nord-Trøndelag	7,22	7,63	10,41	10,62	6,73	6,41	9,46	9,52
Nordland	7,03	6,91	9,48	9,22	6,50	6,44	8,82	8,78
Troms	7,64	7,70	9,64	9,85	6,58	7,06	8,28	8,84
Finnmark	8,90	9,20	11,50	11,80	7,50	8,00	9,50	10,00

Tabell 7. Daglønn for grøfting og skogsarbeide.

a. Gjennomsnitt for rikets bygder.

	I sommerhalvåret.				I vinterhalvåret.			
	På arbeids- giverens kost.		På egen kost.		På arbeids- giverens kost.		På egen kost.	
	Grof- ting.	Skogs- arbeide.	Grof- ting.	Skogs- arbeide.	Grof- ting.	Skogs- arbeide.	Grof- ting.	Skogs- arbeide.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Driftsåret 1915—16	2,97	2,79	4,04	3,98	2,62	2,39	3,45	3,69
— 1916—17	3,96	3,89	5,52	5,70	3,44	3,48	4,87	5,48
— 1917—18	5,87	5,94	8,31	8,68	4,96	5,31	7,21	8,38
— 1918—19	7,52	7,84	11,19	11,62	6,55	7,04	9,67	10,67
— 1919—20	9,09	8,97	13,49	13,20	7,70	7,75	11,02	11,51
— 1920—21	10,12	10,17	14,10	14,41	8,23	8,94	11,91	13,68
— 1921—22	7,88	7,89	11,19	11,37	6,09	6,26	9,10	9,44
— 1922—23	6,17	5,95	8,68	8,60	5,28	5,04	7,35	7,57
— 1923—24	5,76	5,63	8,26	8,33	4,89	4,98	7,17	7,59
— 1924—25	6,14	5,99	8,88	8,83	5,18	5,35	7,70	8,19

Relativ lønnsstigning. Lønnen i driftsåret 1915—16 = 100.

Driftsåret 1915—16	100	100	100	100	100	100	100	100
— 1916—17	133	139	137	143	131	146	141	149
— 1917—18	198	213	206	218	189	222	209	227
— 1918—19	253	281	277	292	250	295	280	289
— 1919—20	306	322	334	332	294	324	319	312
— 1920—21	341	365	349	362	314	374	345	371
— 1921—22	265	283	277	286	232	262	264	256
— 1922—23	208	213	215	216	194	211	213	205
— 1923—24	194	202	204	209	187	208	208	206
— 1924—25	207	215	220	222	198	224	223	222

b. Bygdene fylkesvis 1924—25.

Rikets bygder	6,14	5,99	8,88	8,83	5,18	5,35	7,70	8,19
Østfold	8,05	7,21	11,17	10,00	6,83	6,09	11,00	8,86
Akershus	6,65	6,36	10,18	9,36	5,63	5,86	9,00	8,94
Hedmark	5,85	6,26	9,26	8,99	3,50	6,07	7,67	9,06
Opland	5,37	5,24	8,15	8,66	4,65	4,49	7,46	7,82
Buskerud	7,82	7,44	10,85	11,04	7,00	6,59	9,71	9,71
Vestfold	7,59	7,38	10,29	9,90	6,79	6,26	9,50	8,97
Telemark	6,33	6,21	9,09	9,04	5,88	5,54	8,42	8,63
Aust-Agder	6,65	6,89	8,84	9,01	5,93	6,42	8,14	8,59
Vest-Agder	6,09	6,42	8,54	8,88	5,73	5,92	7,96	8,53
Rogaland	6,51	5,90	9,14	8,27	5,24	5,14	7,96	7,39
Hordaland	5,87	5,45	8,11	8,30	4,95	5,05	7,09	7,44
Sogn og Fjordane	5,34	5,43	8,03	7,75	4,56	4,61	6,59	6,88
Møre	5,43	5,19	7,78	7,60	4,61	4,41	6,82	6,94
Sør-Trøndelag	5,28	5,27	7,58	7,79	4,06	4,88	6,25	7,16
Nord-Trøndelag	6,50	6,06	9,73	9,39	5,47	5,55	8,09	8,78
Nordland	5,72	5,61	7,97	8,21	5,30	5,02	7,87	7,71
Troms	6,42	5,70	8,48	8,11	5,41	4,99	7,93	7,52
Finnmark	7,20	7,00	10,14	9,17	—	6,00	—	9,00

Tabell 8. Kostdagsverdien.

Forskjellen mellem kontantlønn på egen kost og på arbeidsgiverens kost.
Gjennomsnitt for rikets bygder.

	1924/25.	1923/24.	1922/23.	1921/22.	1920/21.	1919/20.	1918/19.	1917/18.	1916/17.	1915/16.
<i>Menn:</i>										
<i>Sommertider.</i>										
I våronn	2,67	2,46	2,58	3,24	3,79	3,67	3,02	2,33	1,62	1,13
I slåttonn	2,61	2,39	2,50	3,16	3,76	3,42	2,86	2,26	1,55	1,05
I skuronn	2,70	2,47	2,59	3,24	3,88	3,63	3,10	2,42	1,62	1,15
Ellers	2,62	2,40	2,53	3,22	2,94	3,64	3,13	2,37	1,64	0,95
Grøfting	2,74	2,50	2,51	3,31	3,98	4,40	3,67	2,44	1,56	1,07
Skogsarbeide	2,84	2,70	2,65	3,48	4,24	4,23	3,78	2,74	1,81	1,19
Gråstensmuring	2,76	2,55	2,58	3,19	3,93	4,06	3,44	2,46	1,76	1,13
Tømmermannsarbeide . .	2,69	2,53	2,55	3,39	3,93	3,87	3,34	2,51	1,63	1,13
<i>Vintertider.</i>										
Alm. gårdsarbeide	2,49	2,30	2,30	2,92	3,41	3,47	3,09	2,34	1,82	1,27
Skogsarbeide	2,84	2,61	2,53	3,18	4,74	3,76	3,63	2,99	2,00	1,30
Gråstensmuring	2,65	2,51	2,68	3,14	4,01	3,69	3,21	2,39	1,58	1,12
Tømmermannsarbeide . .	2,66	2,48	2,55	3,14	3,88	3,53	3,26	2,39	1,62	1,14
<i>Kvinner:</i>										
I våronn	1,93	1,73	1,77	2,22	2,49	2,36	2,11	1,54	1,05	0,92
I slåttonn	1,84	1,71	1,72	2,24	2,54	2,38	2,14	1,48	1,01	0,82
I skuronn	1,88	1,71	1,71	2,25	2,51	2,38	2,16	1,52	1,01	0,80
Ellers	1,90	1,69	1,73	2,26	2,62	2,38	2,11	1,48	1,08	0,82
Alm. gårdsarbeide vinter .	1,81	1,65	1,63	2,12	2,31	2,24	2,04	1,46	1,07	0,82

Tabell 9. Kostdagsverdien.

Forskjellen mellem kontantlønn på egen kost og på arbeidsgiverens kost.

Bygdene fylkesvis 1924—25.

	Menn.				Kvinner.			
	I vår- onnen.	I slått- onnen.	I skur- onnen.	Ellers.	I vår- onnen.	I slått- onnen.	I skur- onnen.	Ellers.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Rikets bygder	2,67	2,61	2,70	2,62	1,93	1,84	1,88	1,90
Østfold	3,11	3,28	3,03	2,76	2,32	2,22	2,09	2,11
Akershus	3,21	3,18	3,11	3,20	2,70	2,47	2,46	2,70
Hedmark	2,69	2,47	2,51	2,90	2,16	1,84	2,02	2,21
Oppland	2,81	2,87	2,70	2,61	2,09	2,26	2,25	1,96
Buskerud	3,26	3,05	3,12	3,33	2,62	2,15	2,02	2,18
Vestfold	2,82	3,24	2,99	2,86	1,76	1,73	1,73	1,94
Telemark	2,65	2,34	2,39	2,58	1,92	1,93	1,74	1,76
Aust-Agder	2,35	2,22	2,40	2,21	1,72	1,69	1,78	1,75
Vest-Agder	2,65	2,61	2,51	2,64	1,88	1,75	1,75	1,75
Rogaland	2,37	2,28	2,59	2,47	2,01	2,07	1,98	1,98
Hordaland	2,50	2,39	2,35	2,36	1,81	1,87	1,71	1,69
Sogn og Fjordane	2,27	2,28	2,71	2,28	1,84	1,57	1,87	2,15
Møre	2,23	2,54	2,48	2,29	1,76	1,67	1,73	1,64
Sør-Trøndelag	2,07	1,90	2,04	1,99	1,56	1,64	1,49	1,56
Nord-Trøndelag	2,86	2,51	2,68	2,43	2,15	1,89	2,01	2,12
Nordland	2,44	2,31	2,18	2,34	1,46	1,49	1,77	1,57
Troms	2,22	2,23	2,75	2,14	1,47	1,53	1,50	1,45
Finnmark	2,80	2,73	—	2,38	1,51	1,64	—	1,50

